

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Волинець Ірина

Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк

Будь-якої діяльності, в тому числі і підприємницької, без ризику не буває. Здійснення економічних операцій з підвищеним рівнем ризику зазвичай призводить до значного прибутку. Проте необхідно ретельно визначати межі прийнятного рівня ризику для операцій. У сфері господарської діяльності невід'ємною частиною є виникнення помилок та втрат. Важливо не уникати таких ситуацій, а навпаки, використовувати їх для здобуття досвіду та уникнення подібних помилок у майбутньому. Менеджери, відповідальні за ризик-менеджмент, повинні активно шукати додаткові можливості для пом'якшення стрімких змін на ринку, щоб усі ризики залишалися прийнятними та, водночас, не призводили до катастрофічних наслідків для компанії. Таким чином, особлива увага повинна бути надана систематичному та всебічному удосконаленню системи ризик-менеджменту. Ризик-менеджмент компаній є системою, що охоплює стратегію та тактику управлінських заходів для ефективного управління ризиками [1].

Стратегія управління визначає напрямки та методи використання ресурсів для досягнення визначеної мети. Кожен метод повинен включати конкретний набір правил та обмежень для прийняття правильного управлінського рішення. Стратегія спрямовує увагу на кілька шляхів розв'язання, які відповідають основній ідеї стратегії та виключають варіанти, що не відповідають її концепції.

Тактика управління є ключовим елементом в досягненні цілей у сфері менеджменту, особливо в умовах кризових ситуацій. В оцінці підприємницького ризику основний акцент робиться на аналізі та передбаченні можливих втрат ресурсів під час господарської діяльності. Звертається увага не лише на очікувані витрати, але й на непередбачені, потенційно можливі збитки, що можуть виникнути через невідповідність реальних подій планованим сценаріям підприємницької діяльності. Таким чином, тактика управління визначає оптимальні рішення в управлінських ситуаціях, де важливо уникати непередбачених ризиків і мінімізувати можливі збитки.

Важливо зауважити, що непередбачений розвиток подій, який впливає на хід та результати підприємницької діяльності, може спричинити не лише збільшення витрат на різні ресурси та зменшення кінцевого результату. Також можливий перерозподіл витрат ресурсів, що означає збільшення витрат одних ресурсів та одночасну економію інших. У випадку, коли випадкова подія має двобічний вплив на фінальні результати, тобто призводить як до негативних, так і до позитивних наслідків, при оцінці ризику важливо враховувати обидва аспекти. Іншими словами, при визначенні потенційних втрат слід враховувати не лише негативний вплив, але й можливий виграш, що може виникнути внаслідок перерозподілу ресурсів.

Особливості процесу управління ризиками включають такі етапи:

1. Ідентифікація ризиків – визначення можливих загроз і ризиків для підприємства. Це можуть бути фінансові, операційні, ринкові, правові та інші види ризиків. На цьому етапі важливо охопити всі сфери діяльності організації.

2. Оцінка ризиків передбачає аналіз ймовірності виникнення ризиків та їх потенційний вплив на діяльність підприємства. Цей етап допомагає розподілити ризики за пріоритетністю, визначаючи ті, які потребують негайної уваги.

3. Розробка стратегії управління ризиками і створення плану заходів для мінімізації впливу ризиків є одним із ключових етапів у процесі управління ризиками, що спрямований на вибір найбільш ефективних підходів для зниження впливу ризиків або навіть їхнього уникнення.

4. Моніторинг і контроль включає постійний нагляд за втіленням заходів управління ризиками та їх ефективністю. Необхідно регулярно аналізувати поточний стан ризиків, відстежувати зміни в зовнішньому та внутрішньому середовищі підприємства.

5. Комунікація у вигляді ефективної передачі інформації щодо ризиків і стратегії їх управління всередині підприємства. Важливо, щоб всі зацікавлені сторони розуміли ризики та знали, як діяти в разі їх виникнення.

6. Документування, а саме ведення повної документації щодо ризиків і процесу управління ними, що допомагає відстежувати зміни та аналізувати ефективність прийнятих заходів.

Важливе місце в системі управління ризиками підприємства відведено методам зниження його ступеня. До таких відносяться:

1. Диверсифікація – це процес розподілу фінансових ресурсів між різними об'єктами вкладення, такими як бізнеси, які не пов'язані

напряму між собою. Основною метою цього процесу є зниження рівня ризику та втрат [2]. Диверсифікація може бути ринків збуту, діяльності, постачальників тощо.

2. Отримання додаткової інформації є ще одним методом зниження ризиків. Інформація є цінним ресурсом, оскільки рівень ризиків при ухваленні рішень та точність прогнозування результатів значно залежать від повноти та достовірності інформації.

3. Лімітування. Цей процес включає встановлення максимальних граничних сум або обсягів (лімітів) для продажу, витрат, кредитів тощо. Суб'єкти господарювання застосовують цей метод, наприклад, при визначенні обсягів капіталовкладень, установленні лімітів для продажу товарів у кредит, при видачі позик та інших фінансових операцій [3].

4. Страхування, яке зводиться до перетворення можливих великих втрат в майбутньому у сталий потік невеликих витрат. Цей метод реалізується шляхом передачі ризиків страховій компанії.

5. Відмова від ризиків або уникнення їх є методом, при якому підприємство припиняє діяльність або змінює напрямок, щоб уникнути конкретних ризиків. Наприклад, це може бути припинення виробництва певного продукту або відмова від галузі бізнесу, що зіштовхується з неприйнятними ризиками. У випадках застосування цього методу підприємства більше цікавить уникнення ризиків, ніж отримання прибутку.

6. Метод утримання ризику або прийняття його на себе передбачає, що організація покриває збитки за рахунок своїх власних фінансових ресурсів. Цей метод може включати як заплановане, так і незаплановане прийняття ризику. У випадку незапланованого прийняття менеджер не може бути впевнений, чи існує певний вид ризику, або ж взагалі не мав можливості його передбачити.

7. Метод запобігання збиткам має на меті впровадження заходів, спрямованих на зменшення ймовірності виникнення ризиків. Практикувати даний метод можна у випадках: коли існує значна ймовірність виникнення збитків через реалізацію ризику, але при цьому розмір можливого збитку є невеликим, метод зниження ймовірності виникнення ризиків стає відповідним. З іншого боку, при невеликому розмірі можливих збитків і великої ймовірності їх реалізації, використання методу уникнення ризиків може бути обґрунтованим.

8. Самострахування, суть якого полягає у формуванні внутрішніх страхових фондів, що призначені для компенсації можливих збитків. Його моделлю служать фонди страхових компаній.

Таким чином, система цілеспрямованого впливу на різні види ризиків, яка включає в себе комплексні заходи, призначена для мінімізації, зменшення або уникнення негативних наслідків, що можуть мати суб'єктивний або об'єктивний характер в господарському середовищі. Цей процес управління ризиками вимагає постійного доповнення та розширення стратегій, орієнтованих на виявлення, аналіз та ефективне вирішення різноманітних ризикових ситуацій, що можуть виникати в процесі діяльності підприємства.

1. Скопенко Н. С., П'янкова О. В. Теоретико-методологічні засади ризик-менеджменту як інструменту управління господарським ризиком підприємства. *Економіка і організація управління*. 2014. № 1(17)-№ 2(18). С. 238-245.

2. Калюжна Ю. В. Ризики в системі антикризового управління підприємствами машинобудування: Держ. ВНЗ «Запоріз. нац. ун-т». Запоріжжя. 2022. 20 с.

3. Свідерська А. В. Управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Хмельницький. нац. ун-т. 2022. 290 с.